

Doktori tézisek

Metamorfózis - eredet és ráarakódás című doktori értekezéshez

4.1) az építészet folyamat

A művi környezet élettelen volta és a mai tendenciák ellenére – az építészet egy állandóan alakuló, le nem záródó folyamat: időben és térben való szüntelen alakulása adottság. A fizikai környezet folyamatos változását megszüntetni nem, csak alakítani lehet.

4.2) az építész szerepének felismerése a szakmagyakorlás alapvető feltétele

Az eltérő folyamatok sajátosságainak és egymásra hatásainak megértése alapvető fontosságú a folyamatokat kísérő építész szerepének meghatározásában, valamint időtálló, azaz átalakulásra képes építészet létrehozásában, és ezzel szoros összefüggésben a tartós és dinamikus identitás megteremtésében.

4.3) az eredet és a szándékolatlanság összefüggése

Az *eredet*: a meglévő és kiszámíthatatlan adottság a létrejövő műnek megkerülhetetlen része, alapvető tartozéka, és így ez *szándékolatlan* letéteményese a 'szépség', vagy ha úgy tetszik: az érvényes érték létrejöttének. A fentiekből következhet, hogy a *talált* tárgyi világ eredetisége összetettebb és vonatkozásgazdagabb, mint a csak logikusan szerkesztetté. A meglévő adottságok esetlegességéből eredő többlet felhasználása egy komplexebb világ vízióját vetíti elénk. A talált világ a konkrét *helyen* kívül az *anyagnak*, és az ahhoz szorosan köthető építési technológia fontosságának a felismerésére irányul, így formai keresgélések helyett a hely és a felhasznált anyagok belső öntörvényűségéből fakadó jellegzetességek válnak meghatározóvá.

4.4) a ráarakódás és az összetettség összefüggése

Az épített környezet komplexitása, bonyolult rendszerekbe való ágyazottsága az idő múlásával tovább mélyül, rétegződik. A házak olyan *komplett valóságok*, amelyek eredetük kiszámíthatatlansága és ráarakódásuk immár logikus rendje folytán szorosan összeszövődő rendszert alkotnak. Ezen összetettség időbeli rétegzettségére utal az értekezés mottója is: „minden építés hozzáépítés”³¹¹.

³¹¹ Tomay Tamás egy egyetemi feladat kapcsán, 1998

4.5) a szándékolatlanság és az összetettség ellentmondásossága

Az átalakulás vonatkozásában az eredetből fakadó szándékolatlanság és a ráarakódásból következő összetettség viszonya óhatatlanul elegyességet, és ebből következően ellentmondást hordoz. Az építészetnek éppen ez a többrétegűsége az, ami átalakulásának, és ezáltal fennmaradásának a letéteményese. Több jelentéssel bír és több félét is jelent, azaz a változó körülmények között is megőrizheti mindenkori érvényességét.

4.6) az anyag komplexitása

Az épületek külső megjelenése öltözetszerű viselkedésük okán is jól láthatóan alakul, ha nem is az emberi léptékű átöltözés gyakoriságával, de a szellemi irányzatok és ehhez köthető korok váltakozásával mindenképpen. Az épületek „ruhaszerű” megjelenésének alakulásai, időnkénti anyagszerű fazonra igazításai mellett ugyanakkor ismét kiemelkedő szerepet kap az ornamentika, vagy ha úgy tetszik a 'varrások', illetve illesztések kérdése is. Az ornamentals, ami tehát az anyag végességének elleplezése, egyúttal „*éppen az általa elrejtett rend komplexitására emlékeztet.*”³¹² Az anyag felületének sokrétűsége a hozzátartozó csatlakozások kiképzésével arra az összetettségre hívja fel a figyelmet, ami végső soron az épületek érvényességét, korszerűségét adja. Az ornamentika múlt század elejei teljes elutasítottságát követő felelevenedése tehát messze nem a régi letűnt korok iránti romantikus vágy jele, hanem az épületek fizikai megnyilvánulásának - az anyagnak - az ismét méltó helyre való emelését jelenti napjainkban. Az ornamentals révén az anyag felületének, textúrájának és kapcsolatainak: tehát a részleteknek a fontossága válik meghatározóvá.

³¹² Hannes Böhringer: Stílus és tárgyszerűség
Gondolatok az ornamentikáról, 1995

4.7) a tartósság és a korszerűség kérdése

A megállíthatatlanul erodálódó anyagi és csapongó szellemi világban az épületek idejének, tartósságának - tehát alakulóképességének - kérdése alapvető szerepet tölt be. Nemcsak annak pragmatikus olvasata miatt, miszerint mi, építészek mások pénzét költjük. A felelősség nemcsak anyagi/gazdasági természetű, hanem főleg kulturális/társadalmi kérdés: a minket körülvevő és a létrehozott alkotások értékek és értékközvetítők is egyben: ha úgy tetszik, ezek biztosítják a történelem folytonosságát.

Azonban a tartósság és a benne rejlő, nem ritkán pótolhatatlan értékek következtében az építészet nem szűkíthető anyagi jellemzők konzerválási kérdésévé, az épületek nem az élet nélküli műemlékké válást és a régi, letűnt korok utáni vágyakozás álmvilágát jelenítik meg.

Az építészet tartóssága annak mindenkori érvényességében, más szóval korszerűségében rejlik. „*A művészet (építészet) csak korszerű lehet*”³¹³, ahol a korszerűség nem újszerűséget, divatos viselkedést, hanem az adott korba való ágyazottságot jelenti. Az alkotás nemcsak feltételezi a kor ismeretét, de ezen ismeret továbbításának képességét is szükségszerűvé teszi. Csak e kor ismeretéből táplálkozó, annak nyelvét beszélő hiteles építészet lehet értékközvetítő.

³¹³ Fülep Lajos: A művészet forradalmától a nagyforradalomig
1974

Korszerű tehát maradandó.